

Halász Rita

Szent Fruzsina a gangon

– Márta, Mária, Lázár és a fiam. Elválaszthatatlanok voltak ők négyen. Csak a gyerekek tudnak ilyen hibátlan barátságokat kötni, érdek, számítás nélkül. Márta magával ragadó volt, vicces, jókedvű, sokszor harsány, hihetetlen munkabírással.

– Néha könnyörtelen.

– Talán néha könnyörtelen is. Bár ez túl erős szó. Mindenesetre szeretett utasítgatni. Ezt csináld, azt csináld, ha kellett, az apját is leteremtette. Vékony, alacsony emberkét képzeltem el mellé férjnek, akit nagyon szeret, és mindent megcsinál helyette. Mária az ellentéte, visszafogott, álmodozó, de egész testével kívánczított a fiam mellett lenni, egyetlen pillantást, egyetlen érintést nem hagyott ki, mint a szivacs, itta a szavait. Gyönyörű haja volt. Dús és fényes.

– Keveset beszélt. Nem hasonlítottak egymásra a húgával, pedig szinte egyszerre jöttek ki az anyjuk hasából.

– Mária csak öt perccel előzte meg Mártát, aki egész életében ezt az öt perc előnyt akarta leküzdeni. Mária összehasonlíthatatlanul szebb volt, mint a húga, önmagáért valóan szép, virágszép vagy kristályszerű, tulajdonképpen mindegyiket el lehetett mondani róla. Megfigyelted? Az elsőszülöttek sokszor szebbek, a szépségnek minden komolyságával és furcsaságával, a másodszülettek viszont bájosabbak, a szemük csillogóbb, elragadóbb a mosolyuk. Lázár pedig...

– Másmilyen volt, mint a többi fiú. Szeretett fára mászni, rohangálni, érdekelte a faragás, de az arca szomorú volt, és sokat betegeskedett már gyerekkorában is.

– Magas, sápadt fiú, félszeg tartással. Csontos váll, nagy tenyér. A bal lábát húzta kicsit.

– A jobbat.

– Szerintem a balt.

– A jobb volt az.

– Mindegy. Húzta az egyik lábát, de még így is nagyon gyorsan futott, a fiammal állandóan versenyeztek.

– Azt hiszem, Joachim nem ilyen fiúra vágyott. Volt benne valami nőies. A vonásaiban, a kézmozdulataiban.

– Lehetett volna Lázár a tökéletes fiú, Joachim akkor sem szerette volna jobban, ezt hidd el nekem. Nem az volt a baj, hogy sokat betegeskedett, hogy lányos vonásai vagy furcsa gondolatai voltak. Álmodozó fiú volt, az igaz, de emlékezz vissza, jól értett a pénzhez, nem volt elveszett gyerek, Joachim sokszor büszkélkedett vele, szerette is a maga módján, de nem tudott neki megbocsátani.

– Az édesanyja belehalt a szülésbe. Nem ismertük, ez még Betániában történt. Joachim nagyon szerette őt, soha nem vett maga mellé mást. A lányait is szerette, mert a feleségére emlékeztették. Lázár viszont...

– Lázár, szegény, senkire sem hasonlított. Egyszer azt mondta neki az apja, dehogyan mondta, üvöltötte, hogy én is meghallottam, aki két házzal arrébb az udvart söpörtem, azt ordította, nem értem, hogy miért élsz, neked kellett volna meghalnod. Átrohantam,

de már késő volt. Te ölted meg, pusztulj innen, kiabált. Az asztalon bor, cserépdarabok a földön. Lázár a falnál guggolt, Joachim nehezen állt a lábán. Szomszédasszony, hol a férjed, kérdezte, amikor meglátott. Dolgozik, válaszoltam, ahogy neked is kellene. Féltém, hogy elkezd kiabálni, de nem tette. Kedvelt bennünket, sokat segítettünk neki a ház körül, vigyáztam a gyerekekre, a beteg, házsártos anyósát ápoltam. Leroskadt a padra. Lázár most velem jön, szükségem van a segítségére. Nem válaszolt, csak ült üveges tekintettel. Kézen fogtam Lázárt, és kimentünk. Joachim sírt. Megsajnáltam, de nem mentem vissza. Lázárt jobban sajnáltam. Azok a szavak már benne keringtek, eluralták a testét a talpától a feje búbjáig, átvárták a csontjait, és lassan mérgezték a testét. A nővérei az utolsó leheletükig ragaszkodtak hozzá, a világ minden kincséért sem hagyták volna magára. A fiam is nagyon szerette.

– Egyik nap furcsán szótlan volt, kérdeztem, mi a baj. Lázár szerint nem tudok bárányt rajzolni, válaszolta. És mit mondtál neki? Hogy nem igaz, mert tudok. És mást is mondtál, kérdeztem, mire lehajtotta a fejét és nagyon sóhajtott. Hogy buta vagy, és utállak. Pedig nem buta. És nem utálok. Oda akartam menni hozzá, de nem bírtam, mert valami folyton azt suttogetta a fejemben, hogy ne menj oda, érezze csak rosszul magát. Egész délután egyedül játszottam. És a többiek mit csináltak? Lázár elsírta magát. Mária megigérte, hogy megtanít bárányt rajzolni, mert tényleg nem tudok. Márta pedig a fejét ingatta, hogy ez nem volt szép tőlem. Az ölembe ültettem, és elővettem a követ, amit még a mamától kaptam. Milyen ez a kő, kérdeztem. Kemény. Meg tud puhulni? Nem tud. Soha? Nem válaszolt rögtön, hátha becsapós kérdésről van szó. Én még nem láttam puha követ, vágta ki magát. Hol a szíved, és mit csinál, folytattam a kérdéseket. Dobog, felelte, és mutatta hol van. Úgy van. A szív könnyű és erős, de ha szomorúak vagyunk, vagy ha megbántottak minket, elnehezül. Különös módon akkor a legnehezebb, ha mi bántunk meg másokat. Ha nagy fájdalmat okozunk, olyan nehéz lesz, hogy alig bírjuk vonszolni magunkat. Azért nem tudtál bocsánatot kérni, mert a szíved megkeményedett. Nem volt olyan könnyű és puha, mint szokott. Nagyon rossz volt egyedül, suttogetta, és hozzám bűjt. Később odamentél a többiekhez, kérdeztem. Rázta a fejét. Lázár jött, és hívott játszani. Nem baj. Legközelebb te leszel az, akinek nem keményedik meg a szíve. Akinek segítesz, másokon fog segíteni, és így tovább. Egyszerű, nem igaz, kérdeztem, és a követ eltettem. Nem válaszolt. Már mentem volna a dolgomra, amikor visszakérdezett. Szerinted Salamon is segítene? Az öreg Salamon a falu végén lakott egyedül. Mogorva vénember, egész nap fel-alá járkált és panaszkodott, kiabált a gyerekekkel, az asszonyokkal, a férfiakat feljelengette a szanhedrinnél. Nem volt családja, senki nem szerette. Vannak nehéz esetek, mondtam végül, hosszú szünet után, de senki sem reménytelen. Senki? Senki. A legfontosabb, hogy bízz benne. Bízzak benne? Igen, válaszoltam, és újra elővettem a követ. Azért hordom magamnál, hogy emlékeztessen, egyszer régen, még a születésed előtt nekem is megkeményedett a szívem. Nagyon rossz dolgot akartam csinálni. És nem csináltál? Nem csináltam, mert valaki ugyanúgy odajött hozzám, mint Lázár hozzád, és amikor a legkevésbé érdemeltem volna meg, azt mondta, jó ember vagyok. És azóta volt olyan, hogy te segítettél? Bólintottam. Akkor jó, válaszolta. Elindult kifelé, de az ajtóból még visszaszólt. Ne aggódj, én bízom benned. Ahogy kimondta, bízom benned, az több volt, mint gyerekbeszéd. Úgy éreztem, meg vagyok mentve.

– Egyik nap gyapjút kártoltam, a gyerekek pedig az udvaron játszottak. Lázár az udvar közepén, négykézláb állt, és elváltoztatott hangon kérdezte Máriától, valóban megtiltotta nektek az Örökkévaló, hogy egyetek a fa gyümölcséből? Csak a kert közepén álló fa gyümölcséből nem ehetünk, válaszolta Mária, és az asztal közepén lévő tálra mutatott, mert akkor meghalunk. Dehogynak fogtok meghalni, legyintett Lázár, pont ellenkezőleg, olyanok lesztek, mint ő, és a fiamra nézett, aki karba tett kézzel, távolabb állt. Ismerni fogjátok a jót és a rosszat, sziszegte, majd kivett a tálból egy gránátalmát, és Mária felé nyújtotta. A jót és a rosszat, kérdezte Mária. Lázár határozottan bólintott, mire Mária elvette az almát, forgatta, méregette. Nem értem, szólalt meg kis idő múlva, Évának nem volt furcsa, hogy a kígyó emberi hangon kérdezett? Az állatok nem beszélnek. Én biztos gyanakodtam volna, mondta, azzal odaadta a mellette fekvő Mártának az almát. Annyira unom már, grimaszolt Márta. Mindig ugyanúgy történik minden. Nem akarok Ádám lenni, semmi más szerepem nincs, csak várni, hogy a kezembe add az almát. Hadd legyek most én az Örökkévaló, fordult a fiamhoz. Örökkévalónak is unalmas lenni, vonta meg a vállát a fiam, de ha Márta ezt szeretné, hát legyen. A gránátalmát visszatették a tálba, és várták, hogy Márta elmondja Máriának és a fiamnak, hogy ne egyenek a kert közepén álló fa gyümölcséből. Kedves Éva és Ádám! Nagyon meg vagyok elégedve magammal, hogy megteremtettem a világot, és benne titeket. Remélem, sok gyereketek lesz. Itt Mária elmosolyodott, a fiam pedig elvörösödött. Azt szeretném, hogy boldogan éljetez tovább, hogy ne veszekedjete egymással, ne sírjatok, ne fájjon a lábatok, és legfőképp, ne haljatok meg. Ezért a fát a kerten kívül helyezem el, oda úgyse mentek, így meg tudlak óvni benneteket. Miután befejezte a mondanivalóját, a gránátalmát kivette a tálból, elment az udvar legtávolabbi végébe és letette a porba. Mária és a fiam tapsoltak és éljeneztek, Márta keresztbe font karral, büszkén mosolygott. Lázár azonban nem adta föl, négykézláb odament Máriához, a lábához dörgölözött, és elkezdett incselkedni. Tudd meg, kedves Éva, hogy a fa, ami tudást, hatalmat ad neked, nem a kertben áll, hanem a kerten kívül. Csak át kell érte ugranod a kerítést, és ha eszel a gyümölcséből, nem leszel többé ilyen ostoba. Erre Mária, hogy nem fog holmi kerítésen átmászni, mert szálla menne a lábába. Nem is kerítés az, csak egy alacsony sövény, próbálkozott Lázár, de Mária hajthatatlan maradt, nem szeretné, ha felsértenék a bőrét a kiálló, szúrós ágak, ő bizony nem mozdul. Csak nem azt akarod mondani, hogy a tested előbbre való, mint a fejed, amivel gondolkazol? Itt akarsz tespedni egész nap, és a seggedet mereszteni? A gyerekek gurultak a nevetéstől, mert Lázár közben hangot váltott, és pont úgy beszélt, mint az öreg, beteg nagyanyja, aki vénségére már csak rikácsolni és elégedetlenkedni tudott. Meg tudod tenni, mondta újra hizelegve, mert látta, hogy sikerült elbizonytalanítania Máriát. Egy ideig csönd volt, Mária hol a fiamra, hol Lázárra nézett, majd megszólalt. Egyáltalán ki vagy te? Kígyónak nézel ki, mégis emberi hangon beszélsz. Menj innen, kiáltotta. Lázár felállt, vállat vont, és egy követ kezdett rugdosni. Ez tényleg nagyon unalmas, fussunk inkább versenyt, mondta kis hallgatás után. Az nyer, aki leghamarabb eléri a gránátalmát, háromig számolok. A következő pillanatban azt láttam, hogy a négy gyerek lélekszakadva fut az udvaron keresztül, porzik a lábuk alatt a föld. A fiam minden erejét beleadta, hogy legyőzze Lázárt, hogy megmutassa, ő a leggyorsabb, és ez sikerült is neki. Lázár lett a második. Te győztél, tiéd a gránátalma, mondta a fiamnak, amikor a lányok is odaértek. A fiam

ügyesen felhasította a gyümölcsöt, ahogy tanítottam neki, a vörös magokat egy nagy levélre pergette. Megkínálta Máriát, majd Mártát és Lázárt is. Vesztettetek, sziszegte Lázár. Mindhárman. Mária tágra nyílt szemmel, mozdulatlanul állt, mint aki nem érti, mi történik körülötte. Csaltál, kiáltott fel Márta. Én nem, tárta szét a karját vigyorogva Lázár, a kígyó volt. De igen, ez csalás, ordított a fiam úgy, hogy az erei kidagadtak a nyakán, majd teljes erővel ellökte Lázárt, aki hanyatt esett. Megpróbált felállni, de a fiam nem engedte, ököllel ütötte a mellkasát, mire Lázár elkezdte rugdosni. Futottam, hogy szétszedjem őket. Ez nem igazság, lihegte a fiam. Anyám, ugye, hogy Lázár csalt? Kettészakadt a társaság, Márta végül Lázárnak adott igazat, Mária viszont a fiam oldalára állt. Én meg azt gondoltam, miért nem vagy itt, ezeket a helyzeteket te sokkal ügyesebben megoldod.

– Ezt még soha nem mesélted el nekem.

– Nem akartam.

– De miért nem?

– Mit mondtál volna?

– Hogy ilyet ne játsszanak.

– Látod, talán emiatt nem mondtam el. Szégyelltem, hogy engedtem őket Istent játszani. Végignéztam rajtuk, és ahogyan ott álltak, Márta és Lázár az egyik oldalon, Mária és a fiam a másikon, hatalmas szakadékot láttam közöttük, és úgy éreztem, az Örökkévaló is így áll a Kísértő mellett, szeretettel, de fölényesen néznek minket, szerencsétleneket, figyeld csak, milyen édesen igyekeznek, mondják, és fogadásokat kötnek, gyönyörködnek bennünk, megértően hallgatják a vádaskodásainkat, a kétségbeesett toporzékolásunkat. Néha, amikor a dolgok máshogy alakulnak, bosszankodnak, de tisztában vannak velem, bármi történik, a vége mindig ugyanaz. A fiam persze nem hagyta annyiban. Anyám, ugye, Lázár csalt, ugye, nekem van igazam?

– Mit mondtál neki?

– Hogy bármilyen dühös, nincs igaza. Lázár csak komolyan vette a kígyó szerepét. A kígyó alakot tud váltani, el tudja hitetni, hogy már nem az, aki volt. De valójában sosem változik. Most már tudod, milyen érzés, ha becsap. Sose higgy neki. Állt előttem, ökölbe szorított kézzel, a szeme még csillogott a haragtól. Ez nem ér, mindig ő nyer, hajtogatta, és elsírta magát. Hiába mondta Márta, hogy az ő hibája, mert ha nincs kígyó, nincs bűnbeesés, abban megegyeztek, hogy a játék kígyó nélkül unalmas lenne.

– Játsoztok máskor is ilyet?

– Soha többet. Talán megértették, hogy semmi nem történhetett máshogy, mint ahogy történt. A fiam a földön hevert, egyenletesen lélegzett, feje a tenyerébe hajtva, a másik kezével a homokba rajzolgatott. Mária mellette felhúzott lábbal, állt a térdén, kezében vékony faág. Lázár se szólt semmit, a saruszárával babrált. Márta viszont nem bírta elviselni, ha sokáig csönd van körülötte. Elkezdte utánozni a falubeli emberek beszédét és mozgását, téged is, ahogyan a szakálladat babrálod, és közben csóválod a fejed. Igen, pont így. Addig bohóckodott, mire végül sikerült mindenkit megnevetetnie, és az udvarba újra békesség költözött.

Finom, meleg délután volt, a nap már a dombok tetejét érintette, nem perzselt, rózsaszín fénnel terítette be a galileai tájat. Názáret ilyenkor megélenkült, kecskék és juhok, vízholdó asszonyok, sivalkodó gyerekek, hazatérő férfiak, a levegő megtelt a frissen sült kenyér illatával, és akkor megláttalak. A szeforisi úton közeledtél, férfiak

gyűrűjében középen, a mozgásod ruganyos, tarisznyával a válladon lépkedtél, mint egy fiatal szarvas.

A gyerekek is észrevettek, futottak feléd, és én azt képzeltem, mind a négy a miénk, az arcomat megfújta a meleg szél, és hálát adtam az Örökkévalónak, hogy a fát középre helyezte, hogy a kígyónak ellenállhatatlan beszédet adott, hogy Évába olyan határtalan tudásszomjat és kíváncsiságot oltott, ami még a teremtője iránti engedelmességnél is erősebb volt, hálát adtam, hogy Ádám követte őt, és evett a gyümölcsből, igen, hálát adtam a bűnbeesésért, mert egy pillanatig boldog voltam, annyira boldog, hogy magamba fogadtam a világmindenséget. A testemben éreztem Galilea dombjait, tavait, Júdeát és a Jordán völgyét, Jeruzsálem utcáit, a sivatag homokját, Szamáriát és Ideumeát, Pererát és Főniciát. Hóval borított hegyek, hatalmas fennsíkok. Bennem folyt a Nílus és bennem nyugodott le a nap, bennem szikráztak fel a csillagok.

